

ПАМЕТНИКЪТЪ НА ЛЕВСКИ

Коя ржка е тамъ хвърлила
Тъзъ камъни? Кой тъй безъ жаль
С' тази паметъ света, мила
Безсрамно се е подигралъ?
Коя безбожна, глупава злоба
Играла си е гнусно тамъ?
О, Левски! Коститъ ти въ гроба
Не разбунтува ли тоя срамъ?
Духътъ ти нѣма ли да стане
Името ти да защити?
Не ще ли сърдцето да застане
Ругателитъ да смути?

— — — — —
— — — — —

И тоя срамъ не ни бунтува,
И пада туй петно възъ насъ,
И нийде, нийде не се чува
Единъ възнегодуванъ гласъ!
Глейдайте в' тѣзъ блатища кални
Е, тамъ, де жабата се крий,
Тѣзъ камъни мръсни, печални,
Потънали в' нечистотий.

Днесъ три години вече става
На вѣтроветъ сж за смѣхъ,
И времето зло упражнява
Презрението си надъ тѣхъ.
Гледайте тамъ, де се прозява
Циганинътъ дрипавъ, немитъ,
Де кучето си излежава
На слънце мързела честитъ.
Защо минувате съ презрение?
Защо отвърщате глава?
На нашето самоунижение
Е грозенъ паметникъ това!

„Още презъ времето на руската окупация нѣколко лица бѣха взели инициативата да издигнатъ въ София паметникъ на Василъ Левски. Мисълта се посрещна съчувствено и паметникътъ почва да се прави. Туриха се основитѣ и по бързината и въодушевлението, съ които се започна дѣлото, можеше да се мисли, че то скоро ще бжде свършено и ще можемъ съ радостъ да кажемъ, че сме изпълнили дълга си поне къмъ едного отъ патриотитѣ, които сж работили презъ цѣлия си животъ и сж умрѣли мъченически за освобождението на отечеството. Уви! ние доказахме и тоя пжтъ, че най-доброто нѣщо, което можемъ да направимъ, то е да не правимъ нищо. Както въ хиляди други случаи, тъй и въ тоя, първиятъ огънь бързо, бързо мина и изграждането на паметника се зарѣза. Нѣколко нечисти и мизерни камъни, натрупани безвкусно и бездарно, показватъ мѣстото, гдето е щѣлъ да се строи“.

Всѣ по сжщия поводъ Д-ръ К. Иречекъ пише въ своя „Български дневникъ“ съ дата 28 мартъ 1880 г.: „Предъ старата арс de triomphe на Орханйското шосе, надѣс-

но е паметникътъ на Левски и Ванкова (?), груба каменна основа, безъ животъ, разрушенъ“. Героятъ отъ Априлското възстание Захари Стояновъ въ издадения отъ него животописенъ очеркъ за Василъ Левски, подъ надсловъ „Василъ Левски дяконътъ“, стр. 9, като отбелязва, че паметникътъ на последния се състоялъ само отъ нѣколко очукани камъни, съ огорчение добавя: „Тукъ, подъ тѣзи камъни, почива скромно славата на България!“

Въ в. „Марица“¹⁾ пкъъ четемъ:

„Основата на паметника бѣ положена още въ 1878 г., но по разни причини продължението на хубавото дѣло бѣ пренебрегнато отъ по-сетнешнитѣ софийски общински управления и едвамъ преди три месеца се учреди единъ комитетъ по въздигане речения паметникъ. Старитѣ основи се развалиха и наново паметникътъ се захвана въ по-голѣмъ размѣръ“.

Въпросътъ за доизграждането на изоставения паметникъ се повдига наново официално въ общинския съветъ едва на 25 февруарий 1882 г., когато последниятъ въ заседанието си, между другото, решилъ да се даде помощъ отъ 200,000 лв. за издигането на храма-паметникъ „Александъръ Невски“. Решение, обаче, не било взето и работата се проточила така още две години.

Презъ м. февруарий 1884 г., Столичниятъ общински съветъ²⁾ наново решилъ да бжде построенъ паметника, а на 15 число на с. м. назначилъ комисия, която да се грижи и ръководи работитѣ по направата на паметника. Последната се състояла отъ: председателъ — Ив. Грозевъ, секретаръ — Христо П. Ковачевъ и членове: архитектъ Колларъ, инженеръ Сава Ничовъ, Бойко Нешовъ, Димитъръ П. Съселовъ и Георги Вълчановъ.

Така съставена, Комисията започва подготвителната си работа. Първото си заседание тя имала на 27 февруарий, когато, между другото, избрала за касиеръ члена си Димитъръ П. Съселовъ. На 10 мартъ Комисията, следъ като проучила старата преписка отъ 1878 и 1879 година по построяването на паметника, решила: да се апелира наново къмъ всички общини, до които е билъ изпратенъ циркуляра презъ 1879 г., да внесатъ помощитѣ и се погрижатъ да събератъ нови, както и на кое мѣсто да се построи паметника. По отношение на последния пунктъ Комисията, като взела предъ видъ: че само на нѣколко метра (10—15) отъ мѣстото, гдето е билъ обесенъ Левски, и гдето въ 1873 г. паметникътъ е билъ започнатъ, по новия регула-

¹⁾ Брой 642 отъ 1884 г.

²⁾ Постановление № 6 отъ 7 февруарий.